DEPUTAȚI BUCOVINENI ÎN PARLAMENTUL ROMÂNIEI ÎNTREGITE IACOB PISTINER (LEGISLATURA 1920–1922)

RODICA JUGRIN

Bukovinian Deputies in the Parliament of the Kingdom of Romania. Iacob Pistiner (Parliamentary Term 1920–1922)

(*Abstract*)*

Iacob Pistiner (1882–1930) was since 1911 a member of the Social Democratic Party of Bukovina. Subsequently, he was part of the leadership of this party and was an editor at "Vremea Nouă", a newspaper which appeared in Chernivtsi in January 1919. He was involved in organizing the social-democratic movement in Bukovina, which entered a new stage of development after 1918, and was part of the governing structures of the Social Democratic Party of Romania. As a social-democratic politician, he was openly against Bolshevism and was a member of the Labour and Socialist International Committee. He was elected deputy, after Bukovina's union with the Kingdom of Romania, during three parliamentary terms (1920–1922, 1922–1926, 1928–1931). Between 1920 and 1922, Iacob Pistiner debated issues related to: the unification and administration of the territories brought together with the Kingdom of Romania, the financial reform, the bill on luxury tax and turnover, the bill on the distribution of school textbooks, the law on the status of public servants, the draft budget, etc. Attracted by the values of democracy promoted by European socialism, Iacob Pistiner militated for Bukovina's autonomy, defence of minority rights and tax system reform. In the following article, we present three interpellations made by Iacob Pistiner in the Assembly of Deputies on July 23, 1920, May 21, 1921, and July 18, 1921, on topics related to the administration of the reunited territories and to the financial reform.

Keywords: Bukovina, Parliament, Iacob Pistiner, parliamentary activity.

Iacob Pistiner (5 ianuarie 1882 – 23 august 1930) s-a născut într-o familie de evrei, în satul Fundu Moldovei. Şi-a făcut studiile universitare la Facultatea de Drept din

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVI**, *2* (53), p. 645–668, Rădăuți – București, 2019

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

Cernăuți. A fost redactor-şef al publicațiilor „Volkspresse” şi „Vorwärts” şi a coordonat ridicarea clădirii „Morgenrotj” (aici s-a constituit centrul cultural evreiesc, unde funcționau mai multe instituții culturale şi o şcoală profesională). Împreună cu George Grigorovici a condus, între anii 1916 şi 1918, Comitetul de ajutorare a refugiaților din Bucovina şi a editat gazeta „Arbeiter Zeitung”. Din decembrie 1918, Iacob Pistiner a preluat, alături de Mayer Ebner, conducerea comunității evreieşti din Cernăuți şi a militat pentru asigurarea unui cadru politic şi cultural adecvat pentru evreii din provincie, după unirea acesteia cu Regatul României. De menționat că Iacob Pistiner a întemeiat, alături de Mayer Ebner şi Benno Straucher, Consiliul Național Evreiesc şi a fost unul dintre semnatarii hotărârii de a nu participa la Congresul General al Bucovinei, care urma să voteze unirea provinciei cu Regatul României. A susținut ideea autonomiei Bucovinei în cadrul Regatului României, respingând formula unirii necondiționate (a sugerat introducerea unui amendament la Moțiunea din 15/28 noiembrie 1918, cerând ca toate naționalitățile să fie cuprinse în Consiliul Administrativ al Țării, care urma să aibă dreptul de a controla întreaga activitate din provincie şi de a protesta pe lângă guvernul de la Bucureşti). După anul 1918, Iacob Pistiner a militat pentru drepturile minorităților din Bucovina, s-a remarcat în apărarea şi susținerea identității şi a limbii idiş, inclusiv de la tribuna Parlamentului şi a colaborat cu diverse organizații sioniste, dar şi-a exprimat, în dese rânduri, opinii contrare acesteia[1].

Iacob Pistiner a avut merite în organizarea şi conducerea mişcării social-democratice din Bucovina, fiind, din anul 1911, membru al Partidului Social-Democrat din Bucovina[2]. Ulterior, a făcut parte din conducerea acestui partid şi a fost redactor la principalul organ de presă, „Vremea Nouă”, apărut la Cernăuți din ianuarie 1919. A fost ales deputat, după unirea Bucovinei cu Regatul României, în două legislaturi (1920–1922 şi 1922–1926). În legislatura 1928–1931, Pistiner a fost ales deputat pe listele Partidului Social-Democrat din România, în cartel cu Partidul Național Țărănesc. A deținut şi funcția de consilier local şi a fost funcționar la Casa Districtuală de Boală din Cernăuți[3].

După anul 1918, Iacob Pistiner s-a implicat în organizarea mişcării social-democrate din Bucovina, intrată într-o nouă etapă de dezvoltare. La conferința națională a forțelor socialiste din România, desfăşurată în mai 1919, a reprezentat Bucovina, militând pentru unitatea tuturor forțelor socialiste din țară. De altfel, Pistiner a fost unul dintre primii reprezentanți ai Bucovinei care a făcut parte din Comitetul executiv al Partidului Socialist (cum s-a numit Partidul Social-Democrat din România din noiembrie 1918).

[1] Pentru detalii vezi: Radu-Florian Bruja, „Repere ale activității politice a unui social-democrat din Bucovina: Iacob Pistiner”, în „Studia Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, Iaşi, tomul XIII, 2016, p. 153–178; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Suceava, Princeps Edit, 2004, p. 216.

[2] Partidul Social-Democrat din Bucovina era organizat pe secții minoritare (evrei, germani, ucraineni şi polonezi), care au fost păstrate şi după unificarea grupărilor socialiste din anul 1927.

[3] Radu-Florian Bruja, *op. cit.*, p. 158.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

Împreună cu George Grigorovici şi Constantin Krakalia, Iacob Pistiner a participat, ca reprezentant al Bucovinei, la Congresul de constituire a Internaționalei de la Viena (1921), transformată, în 1923, în Internaționala Socialistă a Muncii. Pistiner a făcut parte din comitetul de conducere a acesteia şi a fost, în perioada 1923–1930, membru al executivei Internaționalei socialiste a Muncii[4]. Pornind de la ideea că „democrația este unicul drum spre socialism", liderii social-democrați bucovineni, printre care şi Iacob Pistiner, au combătut teoriile bolşevice şi au criticat politica sovietelor. Cu toate acestea, Pistiner s-a implicat în apărarea inculpaților acuzați de bolşevism, din Procesul celor 500, de după incidentele de la Tatar-Bunar, din Basarabia (1924)[5].

Divizarea mişcării socialiste la nivel european, prin crearea Internaționalei Comuniste de la Moscova (Internaționala a III-a), a afectat şi unitatea social-democrației române. În aceste condiții, reprezentanții Bucovinei, alături de colegii care s-au opus Internaționalei a III-a, au organizat Congresul de la Ploieşti (1921)[6], în urma căruia s-a înființat Federația Partidelor Socialiste din România (Partidul Socialist din Banat şi Transilvania, Partidul Socialist din Vechiul Regat şi Partidul Social-Democrat din Bucovina; ulterior, în Federație au intrat şi socialiştii unitari, care propuneau ca aderarea să se facă în urma unor negocieri, neacceptate de liderii de la Moscova), din a cărei conducere a făcut parte şi Iacob Pistiner (secretar şi membru în Comitetul Executiv). La ultimul congres al Federației Partidelor Socialiste, din mai 1927, s-a hotărât dizolvarea acesteia şi crearea Partidului Social-Democrat, cu cinci organizații regionale, una dintre acestea fiind cea din Bucovina. Din acelaşi an, Iacob Pistiner a făcut parte din Biroul de Conducere al Partidului Social-Democrat şi din Comitetul Executiv (alături de Romulus Dan); un alt bucovinean, Rudolf Gaidosch, era membru al Comisiei de Control[7].

Prezența lui Iacob Pisiner în structurile de conducere ale Partidului Social-Democrat din România se justifică şi prin rezultatele obținute de social-democrați în Bucovina. Forța politică a mişcării social-democrate şi capacitatea acesteia de a pătrunde în mase au fost probate de rezultatele alegerilor parlamentare din anii 1919 şi 1920. Deşi socialiştii militaseră pentru organizarea de alegeri libere, pe baza sufragiului universal, Congresul extraordinar al partidelor socialiste din Vechiul Regat, Bucovina, Ardeal şi Banat, întrunit în octombrie 1919 la Bucureşti, a hotărât neparticiparea la alegerile de la sfârşitul anului 1919 (invocându-se

[4] *Ibidem*, p. 157.

[5] *Ibidem*, p. 157–158.

[6] În baza raportului prezentat de Pistiner la acest congres, s-a hotărât afilierea Federației Partidelor Socialiste din România la Internaționala de la Viena (Uniunea Muncitorească Internațională a Partidelor Socialiste sau Internaționala a II-a şi jumătate), inițiată de Partidul Social-Democrat din Austria. Cf. Petru Russşindilar, *George Grigorovici şi social-democrația în Bucovina*, Bucureşti, Editura Fundației „Constantin-Titel Petrescu", 1998, p. 147–148.

[7] Radu-Florian Bruja, *op. cit.*, p. 160–161.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

menținerea stării de asediu, a cenzurii, prezența la conducerea țării a unui guvern de militari) şi retragerea candidaturilor propuse. Conform acestor hotărâri, Partidul Social-Democrat din Bucovina a publicat un comunicat, în 31 octombrie 1919, prin care informa că îşi retrage toate candidaturile – Rudolf Gaidosch, George Grigorovici şi Iacob Pistiner, candidați pentru circumscripția Cernăuți-oraş. „Nu luăm parte la alegeri, pentru a putea lupta pentru alegeri bune, libere şi democratice", afirma George Grigorovici[8].

Reevaluând deciziile adoptate la congresul din octombrie 1919, social-democrații au participat la următoarele alegeri parlamentare[9], din mai 1920, obținând, la nivelul întregii țări, 21 de mandate de deputați şi trei de senatori[10]. Dintre aceştia, cinci (patru deputați şi un senator) au fost aleşi în Bucovina – George Grigorovici (care a candidat pentru ambele Camere), Iacob Pistiner, Rudolf Gaidosch, Constantin Krakalia şi Ion Heşca. Iacob Pistiner a candidat în circumscripția Cernăuți – oraş, candidatura acestuia fiind validată în şedința Adunării Deputaților din 24 iunie 1920. Pe cele patru liste electorale s-au înscris 11 candidați[11], fiind declarați aleşi din fiecare listă, căreia i s-au atribuit mandate, cei care au obținut cel mai mare număr de voturi: George Grigorovici – 6 728 de voturi (lista nr. 1); Iacob Pistiner – 6 421 de voturi (lista nr. 1); Benno Straucher – 3 261 de voturi (lista nr. 2). Rudolf Gaidosch (5 946 de voturi, lista nr. 1), Norbert Kipper (2 864 de voturi, lista nr. 2) şi Iosef Bierrer (2 755 de voturi, lista nr. 2) au fost declarați deputați supleanți[12].

În această legislatură parlamentară s-au prezentat interpelări, comunicări, declarații, întrebări, petiții despre diverse probleme cu care se confrunta societatea românească în primii ani de după terminarea războiului. Tematica intervențiilor parlamentare se referă la: dezbaterea, inițierea şi susținerea unor proiecte de legi (Proiectul de lege pentru reforma agrară din Bucovina, Proiectului de lege pentru lichidarea despăgubirilor de război şi amortizarea datoriei publice interne, Legea impozitelor pe capital, Legea pentru încurajarea construcțiilor, Proiectul de lege

[8] Petru Russşindilar, *op. cit.*, p. 121.

[9] La alegerile parlamentare din anul 1920, organizate de guvernul condus de generalul Alexandru Averescu, preşedintele Partidului Poporului, au participat, alături de Partidul Social-Democrat din Bucovina şi Partidul Democrat al Unirii, candidați ai naționalităților minoritare şi candidați independenți, populația provinciei fiind reprezentată de 16 deputați şi 10 senatori, dintre care unul de drept (mitropolitul Bucovinei) şi nouă aleşi (opt prin vot universal şi unul din partea Universității din Cernăuți).

[10] Petru Russşindilar, *op. cit.*, p. 127.

[11] George Grigorovici, Iacob Pistiner, Benno Straucher, Rudolf Gaidosch, Norbert Kipper, Iosef Bierrer, Zaharie Voronca, Constantin Hostiuc, Iosef Binder, Laurențiu Tomoioagă, Gheorghe Voitcu. Pe listele electorale ale circumscripției Cernăuți-oraş s-au înscris şi alți candidați, care ulterior s-au retras din cursa electorală: Constantin A. Dragonesi, Ludwig Strohmayer, Franz Lang, Gheorghe Schauz, Stanisław Kwiatkowski. Cf. Dezbaterile Adunării Deputaților, „Monitorul Oficial" (în continuare se va cita D.A.D., M.O.), nr. 46, 1 iunie 1920, p. 1436.

[12] D.A.D., M.O., nr. 5, 27 iunie 1920, p. 47–49.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

asupra impozitului pe lux şi cifra de afaceri, Proiectul de lege pentru reforma contribuţiilor directe, Proiectul de lege referitor la distribuţia manualelor şcolare ş.a.); problemele unificării şi administrării Bucovinei; declaraţii de susţinere a drepturilor minorităţilor. De asemenea, intervenţiile deputaţilor bucovineni au avut în vedere şi alte teme, legate de situaţia şcolilor din provincie, a căilor de comunicaţie, sprijinirea populaţiei bucovinene prin aprovizionarea cu diverse bunuri, desfăşurarea alegerilor în unele dintre circumscripţiile electorale organizate în provincie.

În legislatura 1920–1922, temele pe care le-a abordat Iacob Pistiner în dezbaterile parlamentare[13] s-au referit la problemele unificării şi administrarea teritoriilor reunite cu Regatul României (şedinţa Adunării Deputaţilor din 23 iulie 1920); reforma financiară (şedinţele Adunării Deputaţilor din 31 martie 1921, 21 mai 1921, 1 iulie 1921, 18 iulie 1921); Proiectul de lege asupra impozitului pe lux şi pe cifra de afaceri (şedinţa Adunării Deputaţilor din 14 iulie 1921). În atenţia deputatului bucovinean au stat şi alte teme, legate de situaţia clădirilor în care funcţionau şcolile şi cazărmile (şedinţa Adunării Deputaţilor din 3 iulie 1920) sau stoparea comerţului cu carne (şedinţa Adunării Deputaţilor din 1 iulie 1920). Iacob Pistiner a fost unul dintre iniţiatorii Proiectului de lege referitor la distribuţia manualelor şcolare (prezentat în şedinţa Adunării Deputaţilor din 24 decembrie 1920)[14] şi s-a aflat, alături de alţi deputaţi bucovineni, printre semnatarii Proiectului de lege referitor la statutul funcţionarilor publici (prezentat în şedinţa Adunării Deputaţilor din 26 mai 1921)[15].

Pe lângă intervenţiile parlamentare menţionate, în şedinţele Adunării Deputaţilor din această legislatură au fost prezentate petiţii, întrebări, cereri, declaraţii şi memorii. Astfel, în 13 aprilie 1921, deputatul Iacob Pistiner adresează o comunicare ministrului de Război, Ion Răşcanu, referitoare la cazul soldatului Menasche Davidovici (Regimentul 114 din Rădăuţi), care a fost bătut de către comandantul acelui regiment, colonelul Mihail, prezentând în acest sens şi un certificat medical[16]; a votat, alături de alţi deputaţi bucovineni, amendamentul la art. 146 şi art. 147

[13] Intervenţiile lui Iacob Pistiner din această legislatură au fost publicate în vol. *Bucovineni în Parlamentul României întregite*, vol. II.1, *Adunarea Deputaţilor, legislatura 1920–1922*, ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii de Rodica Iaţencu şi Marian Olaru, indice de nume de Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2016, p. 130–149.

[14] Pornind de la ideea stabilirii unui „regim de favoare" care trebuie să se aplice „cărţilor de cultură", iniţiatorii acestui proiect de lege au propus următoarele: „Art. 1. Cărţile didactice, aprobate de minister, precum şi cărţile tipărite, premiate sau numai aprobate de Academia Română ca opere culturale, să fie puse la expedierea şi francarea pe căile ferate române, pe căile ferate particulare de pe teritoriul României Mari şi pe căile de navigaţie aceloraşi condiţii ca şi ziarele, considerate în colete mai grele de 5 kg; Art. 2. Cei care vor contraveni dispoziţiilor acestei legi vor fi pedepsiţi cu confiscarea pachetelor, în care vor fi introdus prin fraudă astfel de cărţi sau orice alte mărfuri, iar mărfurile confiscate se vor vinde în folosul elevilor săraci". Cf. D.A.D., M.O., nr. 17, 28 decembrie 1920, p. 335.

[15] Idem, nr. 101, 14 iunie 1921, p. 2605–2612.

[16] Idem, nr. 87, 28 aprilie 1921, p. 1961.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

din Regulamentul Camerei Deputaților, cu privire la acordarea imunității deputaților[17], precum şi împotriva respingerii cererii de eliberare a lui Ilie Moscovici, Boris Ștefanov şi E. Stanef (în şedința Adunării Deputaților din 27 ianuarie 1921, ministrul Justiției, Mihai Antonescu, expune situația acestor deputați socialişti arestați pentru infracțiuni penale, care ating grav ordinea publică, cu mențiunea că „trebuie să fie menținuți în stare de arestare sau dacă d-voastre, în baza imunității parlamentare, aveți puterea să hotărâți ca ei să fie eliberați"; s-a optat, conform art. 101 din Regulamentul Adunării Deputaților, pentru votul nominal în această chestiune)[18].

Iacob Pistiner a făcut parte din grupul parlamentar social-democrat (unde activau şi deputații bucovineni Rudolf Gaidosch şi Constantin Krakalia), constituit la începutul anului 1921[19] şi a fost membru în două din cele 11 comisii permanente ale Adunării Deputaților: Comisia de Afaceri Străine şi Comisia financiară şi bugetară[20].

[17] În şedința A.D. din 17 decembrie 1920, în cadrul dezbaterii pe marginea Regulamentului Camerei Deputaților cu privire la acordarea imunității deputaților, se aduc în discuție art. 146 („un deputat nu poate fi arestat sau urmărit în timpul sesiunii, decât cu învoirea Adunării") şi art. 147 („atunci când un deputat este arestat în intervalul dintre sesiuni, dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii sale. Adunarea hotărăşte dacă trebuie a se înceta sau menține arestarea în timpul sesiunii. Tot astfel se procedează în privința arestării unui deputat, în caz de vină vădită în timpul sesiunii"). Față de prevederile art. 146 şi art. 147 s-a propus adăugarea unui amendament referitor la acordarea imunității şi în afara sesiunilor parlamentare, deşi Constituția prevedea imunitate numai pe timpul acestora. Amendamentul se referea la faptul că obligația ministrului de Justiție, care a arestat un deputat pentru fapte comise în timpul vacanțelor parlamentare, este aceea de a veni la Comisia de imunitate a Parlamentului, care lucra şi în afara sesiunilor parlamentare, pentru a explica motivele arestării. Această comisie avea dreptul de a cere acestuia date despre cauzele şi împrejurările arestării, nu avea dreptul de a cere sistarea arestării, informa Adunarea Deputaților şi aceasta decidea dacă rămânea în arest preventiv sau se ridica arestarea. Comisia nu avea o putere prevăzută cu sancțiune, dar rolul acesteia este explicat de Iuliu Maniu: „Raportul între guvern şi între Cameră nu se poate aranja numai sub sancțiunea pe care o poate da justiția sau o sancțiune anume statornicită în lege, ci acest raport este de natură politică. Şi, cu toată puterea Camerei, influența sa, controlul pe care îl exercită asupra mersului treburilor statului, se bazează pe acest raport politic dintre guvern şi dintre Cameră". De asemenea, amendamentul se referea la faptul că deputații se bucurau de drept de imunitate şi între sesiuni, în cazul în care aceştia aveau o „delegație oficială precisă din partea Parlamentului". În şedința Adunării Deputaților din 18 decembrie 1920 s-a supus la vot acest amendament, care a fost respins, art. 146 şi 147 fiind votate „în redacția comitetului delegaților". Cf. D.A.D., M.O., nr. 12, 22 decembrie 1920, p. 245, 246, 248, 249, 260–261.

[18] La 8 decembrie 1920, după deschiderea lucrărilor Senatului, a avut loc un atentat, prin instalarea şi amorsarea unei bombe artizanale de către un grup terorist de extremă stângă, condus de Max Goldstein. În urma acestui atentat au decedat Dimitrie Grecianu (ministrul Justiției) şi senatorii Dimitrie Radu (episcop greco-catolic de Oradea-Mare) şi Spiru Gheorghiu. În urma atentatului s-au înregistrat şi răniți, printre care preşedintele Senatului, Constantin Coandă, episcopul ortodox Nifon şi episcopul ortodox Roman Ciorogariu. S-a presupus că în această acțiune a fost implicat şi Alecu Constantinescu, conducătorul aripii de extremă stângă a Partidului Socialist din România, care în anul 1921 a format Partidul Comunist din România. În urma acestor acțiuni, autorii atentatului au fost condamnați. Cf. D.A.D., M.O., nr. 25, 1 februarie 1921, p. 591, 593; http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/primul-atentat-bomba-senatul (16 mai 2019).

[19] Nicolae Jurcă, *Istoria social-democrației din România*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1994, p. 136.

[20] D.A.D., M.O., nr. 18, 29 decembrie 1920, p. 374–379, 395–396.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

În această legislatură parlamentară Iacob Pistiner a participat la dezbaterile referitoare la problemele unificării şi administrării teritoriilor alipite Regatului României, susținând „descentralizarea şi autoadministrarea" acestora. În interpelarea prezentată în şedința Adunării Deputaților din 23 iulie 1920, acesta sesizează disfuncționalități în procesul de unificare, invocă „prigoana sistematică în contra unei părți a populației ca străini", analizează situația curților marțiale („Curtea marțială nu poate exista. Domneşte din pricina aceasta o nesiguranță juridică generală"), aduce în discuție problema acordării indigenatului, a impozitelor („autonomia noastră constă, deci, în faptul că plătim impozitele mari austriece, fiind unificați totodată şi cu sistemul de impozite din Vechiul Regat. Acelaşi lucru se petrece şi cu timbrul – la noi se timbrează multe acte, care nu se timbrează în Vechiul Regat, totuşi trebuie să plătim la timbre un leu pentru fiecare coroană, aşa încât şi aici plătim mult mai mult decât în Vechiul Regat"). În privința unificării, deputatul bucovinean nu este de acord ca „să se întindă pur şi simplu legile din Regat asupra celorlalte provincii. Dimpotrivă, va trebui ca o comisie să studieze legislația tuturor provinciilor, să scoată de pretutindeni părțile bune, să adapteze totul vremurilor noi şi să facă din aceasta un tot unitar. […] Pentru a unifica provinciile, trebuie părăsită ideea de a transforma vechiul paşalâc românesc într-o România cazarmă. Trebuie dată țării cea mai mare libertate în administrare şi Constituție, căci numai libertatea cucereşte pe oameni"[21].

O altă categorie de teme dezbătute în Adunarea Deputaților, la care a participat şi Iacob Pistiner, se referă la problema reformei financiare. În 22 martie 1921, ministrul de Finanțe Nicolae Titulescu a prezentat în Parlament Proiectul de lege pentru reforma contribuțiilor directe, pentru a stabili un sistem unitar de impozitare pe întreg teritoriul României şi a defini obligațiile fiscale în funcție de mărimea şi natura veniturilor. Acest proiect a fost votat în august 1921, însă legea, „complexă şi stufoasă", nu s-a aplicat. Această reformă administrativă, cunoscută şi sub denumirea de „reforma Titulescu", avea la bază o idee progresistă pentru acea vreme – impozitul cedular, o formă a impozitului pe venit, calculat în funcție de proveniența acestuia. Acesta era completat cu un impozit general pe venitul progresiv, pe lux, pe cifra de afaceri şi anexe[22]. Pornind de la ideea că „o unificare mecanică are darul de a opri unirea mai mult în loc să o avanseze. Şi mai repet că prin unificare nu trebuie să înțelegem aplicarea legilor şi [a] metodelor din Regat asupra tuturor provinciilor, după cum se practică acum"[23], Iacob Pistiner expune, în intervențiile

[21] Idem, nr. 27, 27 iulie 1920, p. 460–462.

[22] În anul 1923, Vintilă Brătianu a propus o nouă reformă fiscală, care urma să consolideze sistemul fiscal prin Legea pentru unificarea contribuțiilor directe şi pentru înființarea impozitului pe venit global (impozitele cedulare au fost înlocuite cu şase impozite directe reale, denumite elementare). În ceea ce priveşte Bucovina, în şedința Adunării Deputaților din 19 mai 1921 a fost prezentat Sistemul contribuțiilor directe analizat prin legiuirile contribuțiilor directe în Bucovina. Cf. D.A.D., M.O., nr. 95, 2 iunie 1921, p. 2320–2331; http://www.mfinante.ro/rol12.html (28 mai 2019).

[23] D.A.D., M.O., nr. 152, 8 martie 1922, p. 4090–4094.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

sale, câteva idei legate de programul financiar al grupului social-democrat pe care îl reprezenta în Parlament: ,,confiscarea tuturor averilor care nu pot fi justificate; impunerea, în primul rând, a rentei parazitate a capitalului, cruțarea forțelor productive creatoare ale națiunii; instituirea unui impozit pe venit după criterii sociale, ținându-se seama de capacitatea economică a celor impuși; înlocuirea impozitului cedular printr-o dare generală proporțională și progresivă pe avere, după scăderea datoriilor, cu impunerea mai grea a capitalului constant (investit în mașini, clădiri, instalații); o dare progresivă pe creșterile de avere completate printr-o impunere grea a acelora a[le] căror cheltuieli trec peste o anumită limită a venitului lor; statul să fie părtaș de drept la moștenirile care depășesc o sumă minimă stabilită; cota parte a statului să crească progresiv în raport cu scăderea numărului urmașilor moștenitori, mergând până la dreptul integral de moștenire al statului, când lipsesc moștenitorii direcți; impozitele asupra consumației și traficului, ca și dările vamale, nu sunt îndreptățite decât [atunci] când impun averea și sunt destinate să servească economiei naționale și vor fi combătute atunci când au tendința să sacrifice interesele generale [ale] unei minorități privilegiate". Deputatul bucovinean susține înființarea impozitelor directe (,,ar fi greșit să percepem dările numai în mod mecanic, fără considerații [față] de forțele contribuabililor", ,,trebuie să veghem ca impozitele să nu devină o piedică pentru industria țării și, de asemenea, există pericolul ca sub masca favorizării industriei să nu fie favorizați numai industriașii") și face observații privitoare la averile de război (,,impozitul e socotit cu începere de la 30 000 lei și progresează în așa fel că la averile și de miliarde abia atinge cota numai de 33%, iar în cazul că averea e de proveniență dinainte de Războiul Mondial, cota ei e abia 26¼ . Față de această dispoziție, stabilim – cota impusă asupra averilor de război, nu numai că este prea mică, ci nu există nicio măsură practică care ar putea asigura, de fapt, impunerea specială a acestor averi. Iar despre impozitul asupra moștenirilor, care ar fi un important izvor de venit pentru stat și care este introdus deja în cele mai multe state, la noi nu se face nici măcar amintire, dovedindu-se astfel lipsa de concepție a clasei dominante de la noi. […] Suntem, mai departe, de părere că felul cum proiectul prevede plata și cota impozitului la societatea de acțiuni cu cota fixă de 12% e dăunător economiei naționale și fiscale. În locul acestui procedeu ar fi cu mult mai folositor dacă s-ar introduce, cu privire la fiecare industrie, sistemul participării statului, iar cu o cotă corespunzând impozitului prevăzut în genere"). Deși proiectul legii financiare ,,nu corespunde cerințelor programului nostru, precum și nevoilor reale ale statului, îl considerăm ca un prim pas în această direcție și de aceea, văzând că toate forțele reacționare se concentrează împotriva lui, declarăm că, propunând amendamentele, votăm pentru acest proiect"[24].

În contextul discuțiilor pe marginea reformei financiare, Iacob Pistiner amintește și despre problema funcționarilor din Bucovina sau despre ,,bătaia din partea jandarmilor": ,,Însă, n-avem să ne plângem numai de samavolnicie, absolutism și

[24] Idem, nr. 134, 28 ianuarie 1922, p. 3423–3424; nr. 98, 9 iunie 1921, p. 2553–2554.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

persecuții fără margini față de muncitori, ne plângem că mica noastră industrie e cu desăvârşire sugrumată, nimicită. […] Dezorganizația în viața publică omoară economia noastră şi dacă mai rămâne ceva, aceasta se nimiceşte de către sistemul vamal şi suntem greu loviți în orice ramură şi în toate de dările şi impozitele indirecte. Îngrijirea socială se menține numai în baza unor venituri întâmplătoare, timbre, în loc să dispună de sume fixe. Ne-ar interesa foarte mult să vedem o socoteală a acestor venituri şi cum au fost întrebuințate". În cadrul discuțiilor pe marginea bugetului (primul buget al României întregite), Iacob Pistiner remarcă faptul că acesta este „bugetul unui stat de clase şi de aceea noi, social-democrații, îl dezaprobăm. Îl dezaprobăm în special pentru că este bugetul unui guvern a cărui notă dominantă este nimicirea tuturor libertăților constituționale şi a mişcării muncitoreşti"[25].

În alocuțiunile sale, Iacob Pistiner a avut în vedere şi alte probleme cu care se confrunta populația din Bucovina. În 1 iulie 1920 s-a adresat ministrului Industriei şi Comerțului, Octavian Tăslăoanu, solicitând ca Direcția Generală a Comerțului să nu mai elibereze „autorizații de exportare de carne" Cooperativei de funcționari „Poliver" fără avizul prealabil al administrației comunale, în condițiile în care în oraşul Cernăuți „domneşte o mare lipsă de carne"[26]. O altă comunicare, adresată ministrului Cultelor şi Instrucțiunii Publice, Petre P. Negulescu, se referă la problemele legate de clădirile unor şcoli din Cernăuți, în care funcționau spitale militare, creându-se astfel „o stare de lucruri intolerabilă", în condițiile în care „şcolile comunale suferă de o mare lipsă de localuri". În aceeaşi comunicare, Pistiner atrage atenția ministrului de Război, Ion Răşcanu, că administrația militară n-a achitat oraşului Cernăuți, aflat într-o situație grea din punct de vedere financiar, chiriile pentru cazărmile ocupate de către formațiunile militare[27].

Influențat de marxism şi educat la şcoala austro-marxistă a liderilor vienezi (Viktor Adler a fost mentorul său, de la care „a învățat" „întreaga viață politică"), Iacob Pistiner „avea convingerea că lupta generației sale era de etapă şi că societatea umană se îndrepta inevitabil spre socialism"[28]. Atras de valorile democrației promovate de socialismul european, „partizan al unui socialism deschis care să se adapteze la noile condiții social-economice de după 1918"[29], manifestându-se deschis împotriva bolşevismului, Iacob Pistiner a militat pentru autonomia Bucovinei, apărarea drepturilor minorităților, reformarea sistemului de taxe, idei pe care le-a susținut de la tribuna Parlamentului, în legislaturile 1920–1922 şi 1922–1926.

Prezentăm, în continuare, trei interpelări susținute de Iacob Pistiner în şedințele Adunării Deputaților din 23 iulie 1920, 21 mai 1921 şi 18 iulie 1921, pe teme legate de problemele unificării şi administrării teritoriilor reunite cu Regatul României şi cele ale reformei financiare.

[25] Idem, nr. 152, 8 martie 1922, p. 4090–4094.
[26] Idem, nr. 8, 1 iulie 1920, p. 186.
[27] Idem, nr. 13, 7 iulie 1920, p. 205–206.
[28] Radu-Florian Bruja, *op. cit.*, p. 165.
[29] *Ibidem*, p. 175.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

Şedința Adunării Deputaților din 23 iulie 1920[30]

Onorată Cameră, problema statului român este de natură dublă. Din vechea Românie s-a alcătuit un stat mare, nu numai cu un număr îndoit de locuitori, ci afară de aceasta cu locuitori având deosebite culturi şi deosebite tradiții politice. La aceasta se mai adaugă faptul că prefacerea dintr-o țară oligarhică feudală într-un stat țărănesc burghez are loc în momentul în care lumea europeană se şi află în transformare spre socialism. Cu atât mai însemnată este în acest stat dezlegarea problemei consti-tuționale şi administrative. Numai acela care nu ne mai cunoaşte pe noi, social-democrații, se va mira că nu ne interesăm pentru aceste chestiuni, chestiunea statului actual, cu toate că luptăm din toate puterile şi fără concesiuni pentru o formă cu desăvârşire nouă a relațiilor de producere şi a suprastructurii juridice. Suntem un partid care vrea să clădească şi care nu distruge cele existente decât întrucât trebuie să facă loc pentru realizarea programului nostru. Nu voim să distrugem deosebitele comunități sociale ca atare, ci numai să înlăturăm forma lor actuală, în măsura în care se manifestă prin exploatare economică din cauza proprietății private a mijloacelor de producție şi prin asuprire politică din pricina domniei de clasă, bazată pe această proprietate privată.

Problema constituțională şi administrativă se exprimă în general astăzi prin denumirea de unificare. Vreau să vă arăt, d-lor deputați, cum s-a făcut de la 12 noiembrie 1918[31] această unificare. Ea s-a început printr-o prigoană sistematică în contra unei părți a populației, ca străini. Protestând în ziar în contra acestui lucru, spunând că la noi numai obiceiul bătăii este străin, am fost amenințat cu împuşcarea, dar de bătut s-a bătut mai departe. Câtva timp a mai încetat bătaia, dar în ultimul timp a început din nou. Am o serie întreagă de cazuri concrete din ultimele săptămâni, pe care nu le voi citi în special, ci le-am înaintat d-lui ministru. Vreau să scot în relief faptul că, în special, bat grănicerii şi că între aceştia se bucură de un renume special d-l căpitan Turculeț, în circumscripția prietenului meu [Zastavna, județul Zastavna], [Constantin] Krakalia. Acesta închide oamenii într-un dulap, care nu are decât o mică răsuflătoare. Bucovinenii nu au fost bătuți niciodată aşa şi niciodată nu se vor obişnui cu această unificare. La aceasta se mai adaugă faptul că, de la 12 noiembrie a domnit starea de asediu. Nimeni nu poate spune din ce cauză şi în ce scop. Populația este liniştită şi singurul lucru care o nelinişteşte este tocmai starea de asediu. Îmi amintesc că frontul a fost la 12 km de Cernăuți, fără ca să avem o asemenea stare excepțională, deşi azi nu mai avem front în apropiere. În ultimele săptămâni, starea de asediu a mai fost înăsprită, deoarece polonezii au mâncat bătaie undeva. Aş fi înțeles mai curând contrariul, deoarece

[30] D.A.D., M.O., nr. 27, 27 iulie 1920, p. 460–462.

[31] În 12 noiembrie 1918, Consiliul Național, în virtutea suveranității naționale şi pe baza hotărârilor Constituantei Țării Bucovinei, luate în Adunarea din 27 octombrie 1918, a decretat Legea fundamentală asupra puterilor Țării Bucovinei. Pentru conținutul acestei legi vezi: Radu Economu, *Unirea Bucovinei. 1918*, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1994, p. 149–150.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

România nu are nimic mai puţin de dorit decât o Polonie îngâmfată şi victorioasă, care să-şi întindă stăpânirea până la Marea Neagră. Abia acum a fost ridicată.

În legătură cu starea de asediu stă situaţia Curţilor marţiale. După decretele confirmate de Parlamentul trecut, trebuie să se aplice în Bucovina, pentru moment, vechile legi. Dar, în cadrul acestor legi, Curtea marţială nu poate exista. Domneşte din pricina aceasta o nesiguranţă juridică generală, competenţele nu sunt stabilite. Numai aşa s-a putut întâmpla ca patru vardişti să fie acuzaţi şi condamnaţi deoarece, conform datoriei lor, au luat apărarea unor civili împotriva exceselor câtorva soldaţi. Dacă nu şi-ar fi făcut această datorie, ar fi fost condamnaţi de justiţia bucovineană. Nu trebuie să ne mirăm dacă în dilema de a fi condamnaţi fie de autoritatea civilă, fie de cea militară, aceştia părăsesc posturile lor. Asemenea cazuri aş putea cita multe. Ele sunt cu atât mai tragice cu cât avocaţii bucovineni nu sunt admişi să pledeze la Curţile marţiale, aşa încât numai bogătaşii îşi pot procura un apărător. Starea de asediu şi această justiţie militară au fost ilegale şi ar putea cel mult să fie aplicate într-o ţară cucerită împotriva celor învinşi. Bucovina n-a fost, însă, cucerită, căci armata a fost chemată de sfatul naţional pentru a menţine ordinea. Ar fi trebuit să veniţi altfel la noi, de pildă aşa cum au venit italienii la Triest. Aceştia nu au depreciat vechea valută, printr-o ştampilare uşuratică, sărăcind apoi, printr-o speculă sistematică, populaţia, aşa cum s-a făcut la noi.

Războiul s-a terminat de un an şi jumătate şi, totuşi, zece mii de bucovineni mai sunt prizonieri în Siberia[32]. Dacă vreunul poate, după luni de zile de pribegie, să se reîntoarcă acasă, nu i se permite intrarea în Bucovina decât dacă are indigenatul (Heimatsrecht). Acest indigenat, o invenţie curat austriacă, nu are, însă, însemnătate decât pentru ajutorarea săracilor şi nu are nimic comun cu cetăţenia. Cel întors are nevastă şi copii în Bucovina, lui nu i se îngăduie, însă, intrarea. Două fete, plecate înainte de război la Londra ca [şi] croitorese au fost internate de englezi şi repatriate de curând în Bucovina. Neavând indigenatul, au fost arestate la întoarcere, deşi sunt născute în Bucovina, din părinte născut şi trăit numai în Bucovina. Numai după intervenţia noastră, Siguranţa le-a pus în libertate. Siguranţa completează starea de asediu şi Curţile marţiale. Nici ea nu cadrează cu legile bucovinene, dar îşi vâră nasul în toate. Sunt convins că spionează până şi pe preşedintele comisiei de lichidare. Nu i se spune decât ohrana [poliţia secretă a Imperiului Rus]. Oricare

[32] Chestiunea repatrierii prizonierilor de război ardeleni şi bucovineni din Siberia a stat în atenţia parlamentarilor bucovineni şi în legislatura parlamentară 1919–1920. Senatorul Nicolae Carabioschi a prezentat o interpelare pe această temă în şedinţa Senatului din 21 februarie 1920; o amplă prezentare a situaţiei prizonierilor români originari din Bucovina şi Transilvania a fost făcută şi de către senatorul Voicu Niţescu, în interpelarea susţinută în şedinţa Adunării Deputaţilor din 13 iulie 1920. Ştefan Cicio-Pop, preşedinte *ad interim* al Consiliului de Miniştri, a dat un răspuns în această privinţă, arătând că încercările de repatriere, foarte dificile, începute în toamna anului 1919, sunt condiţionate de ajutorul venit din partea Japoniei şi a S.U.A., iar pentru rezolvarea acestei probleme, în anul 1920 a fost trimisă o misiune specială în Japonia, în frunte cu A.S.R. Principele Moştenitor. Cf. Dezbaterile Constituantei – Senatul, „Monitorul Oficial", nr. 32, 28 februarie 1920, p. 349–350; D.A.D., M.O., nr. 19, 16 iulie 1920, p. 310–312.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

copil ştie că unii dintre funcţionari se folosesc de situaţia lor pentru a lua mită, mai ales la eliberarea paşapoartelor. Siguranţa alcătuieşte un stat în stat şi nu ţine seama nici de administraţia ţării.

Numai pentru completare voi mai aduce un fapt privitor la unificare, şi anume impozitele. În Bucovina se plătesc impozite directe foarte mari, care nu sunt cunoscute în Regat. Aceste impozite au fost fixate într-o vreme când banii aveau o altă valoare şi cresc în proporţie cu venitul, cine avea un venit anual de zece mii de coroane era pe vremea aceea om bogat şi putea plăti uşor patru sute coroane anual ca impozit pe venit. Astăzi, oricine câştigă atât trebuie, cu alocaţia de război, să plătească opt sute de coroane anual ca impozit. Cu zece mii de coroane nu poate cumpăra nici ceea ce cumpăra înainte cu o mie de coroane, la care venit, pe vremea aceea, nu avea niciun impozit de plătit. Cu toate că plătim impozite atât de mari, legea impozitelor indirecte din urmă a fost întinsă şi asupra noastră. Autonomia noastră constă, deci, în faptul că plătim impozitele mari austriece, fiind unificaţi totodată şi cu sistemul de impozite din Vechiul Regat. Acelaşi lucru se petrece şi cu timbrul – la noi se timbrează multe acte, care nu se timbrează în Vechiul Regat, totuşi trebuie să plătim la timbre un leu pentru fiecare coroană, aşa încât şi aici plătim mult mai mult decât în Vechiul Regat.

Dar cum ne închipuim noi această unificare? În niciun caz aşa încât să se întindă pur şi simplu legile din Regat asupra celorlalte provincii. Dimpotrivă, va trebui ca o comisie să studieze legislaţia tuturor provinciilor, să scoată de pretutindeni părţile bune, să adapteze totul vremurilor noi şi să facă din aceasta un tot unitar. Legislaţia noastră muncitorească şi funcţionărească nu vom permite să fie înrăutăţite niciun moment. Dimpotrivă, cerem dezvoltarea mai departe, conform timpurilor, a acestor drepturi. Să permitem noi oare să ne fie luate casele noastre districtuale pentru bolnavi, pe care noi le-am făcut cu propriile puteri şi mijloace, în plină autonomie şi din care am făcut adevărate centre pentru igiena şi sănătatea muncitorimii? Să permitem noi ca ele să fie înlocuite cu casele de boală din Vechiul Regat care, după cum o arată şi numele, sunt case bolnave? La noi există obligativitatea închiderii magazinelor la ora şapte şi astăzi cerem închiderea la şase, pe când aici văd magazinele deschise până noaptea târziu.

Noi avem serviciul de plasare şi multe altele pe care le-am cucerit prin lupte parlamentare şi sindicale grele. Să permitem noi să ne fie răpite pentru că ele nu există încă aci? Nu uitaţi, d-lor deputaţi, că muncitorimea noastră urmăreşte mereu legislaţia acelor state cu care a trăit laolaltă în trecut, şi când află despre legislaţia socială din Cehoslovacia ori Austria germană, e firesc să se simtă aruncată înapoi. Un guvern cuminte ar face concurenţă acestor state şi ar câştiga, astfel, sufletele muncitorimii pentru România. Funcţionarii noştri publici au asigurate, prin acte pragmatice, drepturile lor. Aceste acte pragmatice au nevoie de îmbunătăţire în folosul funcţionarilor. În niciun caz nu le pot fi smulse aceste drepturi pentru care au răbdat de foame, căci ei nu au rămas cu micile lor salarii decât din pricina libertăţilor şi asigurărilor ce le erau garantate. Nu vă putem sfătui decât să îmbunătăţiţi şi să întindeţi aceste legi asupra întregii Românii. Aşa înţelegem noi unificarea.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

D-voastră să ne dați Constituția d-voastre şi noi vă vom da legislația muncitorească şi funcționărească. Dar Constituția nu este decât o literă moartă până ce nu va fi însuflețită cu spirit nou. Acest spirit nou este descentralizarea şi autoadministrarea. Statul trebuie clădit de jos în sus. Temelia trebuie s-o alcătuiască comuna, care să hotărască şi să execute tot ceea ce priveşte chestiunile locale. Ele se unesc în circumscripții, care la rândul lor se administrează singure. Circumscripțiile se unesc pe regiuni şi abia acestea lasă acele chestiuni, care privesc pe toți, statului. Fiecare dintre aceste organisme se administrează singure prin corpurile sale reprezentative şi prin funcționarii săi. Aceasta nu este nou, există în Anglia de veacuri. Aici se pare neobişnuit, dar fapt este că numai descentralizarea şi autoadministrarea face unificarea cu putință. Ea dă fiecărei părți a țării putința să pornească de la obiceiurile tradiționale. Se va obiecta că, pe alocuri, populația nu este ocupată pentru aceasta. Dar întotdeauna eşti mai copt pentru a te conduce în mod democratic singur, decât pentru a fi comandat de prefecții numiți.

Războaiele sunt locomotivele istoriei, iar acest război a copt oamenii şi împrejurările într-un tempo accelerat. S-au copt nu numai pentru dezvoltarea pe care am schițat-o pe scurt şi care ar trebui completată cu dreptul tuturor națiunilor şi a maselor de a se dezvolta în cadrul statului în mod liber şi de a avea o libertate completă nu numai în teorie, ci şi în practică, întrebuințând limba maternă în şcoli, autorități şi corpuri reprezentative, ci s-au copt şi pentru o nouă ordine socială. Ştiu prea bine că interesul şi egoismul de clasă nu pot trage încheierile din aceasta şi că până aici orice progres a avut loc numai în luptele dintre clase. Dar chiar dacă istoria omenirii este istoria luptelor de clasă şi va rămâne până ce socialismul va înlătura temelia domniei de clasă, lucrurile fireşti, de care am vorbit, sunt o chestiune de prevedere şi civilizație. Nu este de ajuns să se vorbească mereu de România Mare. Pentru a unifica provinciile trebuie părăsită ideea de a transforma vechiul paşalâc românesc într-o Românie cazarmă. Trebuie dată țării cea mai mare libertate în administrare şi Constituție, căci numai libertatea cucereşte pe oameni. Lupta de clasă nu va înceta prin aceasta, dar nu va mai stânjeni închegarea politică a națiunilor, ci se va croi un drum pentru forme noi ale luptei pentru înfăptuirea socialismului şi a democrației desăvârşite.

Şedința Adunării Deputaților din 21 mai 1921[33]

D-lor deputați, reforma financiară este importantă, fiindcă este bazată, ar trebui să fie bazată, pe economia țării şi trebuie să aibă o legătură cu politica generală a țării. Fiindcă până acum eu nu vorbesc româneşte îndeajuns de bine ca să pot discuta toate problemele care sunt în legătură cu reforma financiară, vreau să vorbesc numai despre câteva principii, pentru ca d-voastre să ştiți din care punct de vedere noi, social-democrații, vom face propuneri şi amendamente la discuția legii pe articole.

[33] D.A.D., M.O., nr. 98, 9 iunie 1921, p. 2553–2554.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

Dacă chestiunea reformei financiare ar fi numai o chestiune teoretică, atunci ne-am putea mulţumi cu proiectul d-lui ministru de Finanţe [Nicolae Titulescu], fiindcă principiile acestui proiect sunt aşa cum trebuie să fie. Noi am avut şi până acum impozitul direct şi anume impozitul global pe venituri, iar combinaţia care este făcută în acest proiect, combinaţia dintre mărimea veniturilor şi dintre felul veniturilor este în proiectul acesta mai bine făcută decât cum era în legile de până acum. Altceva sunt detaliile progresiunii şi contrazicerile care sunt acum în proiect, făcute fie de [către] comisie, fie de [către] d-l ministru. Noi nu suntem aici ca să facem numai o lucrare ştiinţifică. Noi suntem aici ca să creăm legi care pot să fie aplicate şi care să corespundă situaţiei actuale a ţării. Un proiect cum este acesta, despre care se poate zice că pluteşte în spaţiu şi în timp, un proiect care este un model, mai mult un model pentru studenţi decât o lege, acest proiect trebuie să fie examinat cu foarte mare atenţie. Nu este suficient să se facă o lege care este recunoscută ca bună, esenţialul este aplicarea acestei legi. Regret că nu pot să mă ocup aici cu toate problemele şi, mai ales, cu legătura pe care o are legea financiară cu economia ţării şi chiar cu gradul de cultură existent, ci trebuie să mă mărginesc acum numai la observaţii scurte.

Se zice că proiectul acesta de lege este o operă revoluţionară şi anume pentru Vechiul Regat. Dacă ar fi acesta adevărul, atunci d-l ministru de Finanţe ar fi fost arestat de mult de d-l ministru de Interne ca revoluţionar. [...] D-l ministru va citi în „Monitorul Oficial”. Aceste impozite sunt, într-adevăr, numai consecinţa firească a capitalismului. Dacă s-au făcut acum şi nu mai înainte, este numai cauza că Vechiul Regat a ajuns în faza de a se elibera de restricţiile feudale de care a fost până acum legat. Şi de aceea noi, social-democraţii, suntem aceia care cerem totdeauna înfiinţarea impozitelor directe. Nu este mai puţin adevărat că executarea acestei măsuri în niciun stat nu a fost până acum completă. După cum, pe lângă serviciul militar obligatoriu, există spiritul clasei militariste, după cum pe lângă educaţia şcolară obligatorie, totuşi se găsesc săraci care nu au posibilitatea de a-şi completa studiile lor, după cum, cu tot votul universal, au rămas fraudele şi corupţiile în alegeri, tot aşa vor rămâne în vigoare, pe lângă noile impozite directe, care sunt acum propuse, şi impozitele indirecte vechi. Astfel se arată în adevărul ei democraţia burgheziei. În acest sens se impune să mai cercetăm dacă cei impuşi sunt şi cei care plătesc, sunt cei care sunt contribuabili. Să vedem dacă nu se întâmplă să fie numai câţiva care aduc impozitele la percepţii, dar nu sunt ei acei care plătesc într-adevăr.

Este o iluzie, dacă credem că ar fi posibil, precum a zis aici un orator, să aducem o schimbare într-un sistem social numai prin biruri, numai prin înfiinţare de taxe. E cu totul copilăresc şi ridicol când ne închipuim că băncile pot fi lovite, în adevăr, prin impozite asupra veniturilor lor. Băncile sunt numai o ocazie de a pune mâna pe venituri fără muncă şi este sigur că băncile vor căuta toate mijloacele ca să se poată elibera în modul cel mai uşor de aceste impozite. Cea mai mare importanţă pentru discutarea legilor financiare în practică o constituie morala contribuabilului

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

şi ea depinde, în cea mai mare parte, de politica generală. Nimeni nu plăteşte impozitul cu plăcere. Acesta este adevărul. Şi cel care combate un guvern pe această teză e sigur totdeauna că poate să devină popular. Dar, totuşi, există ţări unde impozitele se plătesc de bună voie, pe când la noi trebuie percepute ori cu greutate ori numai cu sila. Credeţi, însă, d-lor, că fraudele descoperite şi dosirile banului public pot stimula pe contribuabil să-şi plătească impozitele de bună voie? Eu cred că nu! Dacă poporul vede că defraudanţii de bani publici nu sunt pedepsiţi, atunci vă rog să credeţi, d-lor deputaţi, că din cauza acestor defraudanţi [...] chiar oamenii cuminţi şi oamenii cinstiţi se vor da în lături de a-şi plăti impozitele. Impozitele, apoi, se plătesc în lei. Prin urmare, valoarea reală a sumelor încasate prin impozite va depinde de cursul leului nostru. Dacă facem, deci, o politică a cărei consecinţă va fi scăderea leului, este clar şi firesc că impozitele vor trebui mărite tocmai într-un timp când poporul are cele mai mici venituri. Scăderea leului, apoi, înseamnă o criză economică şi atunci, pe lângă scăderea valorii reale a încasărilor fiscale, vor scade şi cele nominale.

Numai acest singur exemplu dovedeşte că politica financiară poate fi numai o parte din politica economică şi că trebuie să aibă rădăcini în spaţiu şi în timp. Chiar şi formalităţile şi felul încasării sunt de cea mai mare importanţă. Astfel, noi am văzut că zilele trecute a fost introdus şi în Bucovina sistemul de percepere aplicat în Vechiul Regat. Rezultatul imediat al acestui sistem a fost că restanţele de mai multe milioane trebuie considerate ca pierdute. Cu intenţia de a ştirbi birocratismul, încasarea impozitelor a devenit pentru totdeauna imposibilă. Iarăşi trebuie să ne dăm seama că ar fi greşit să percepem dările numai în mod mecanic, fără consideraţii [faţă] de forţele contribuabililor. Trebuie întâi să avem de unde lua, iar nu să omorâm cloşca cu ouăle de aur. Apoi, d-lor, şi despre aceasta s-a mai vorbit aici, trebuie să veghem ca impozitele să nu devină o piedică pentru industria ţării şi de asemenea există pericolul ca sub masca favorizării industriei să nu fie favorizaţi numai industriaşii. Opera care, teoreticeşte, poate fi excelentă, trebuie să se potrivească cu cadrul împrejurărilor reale. Dar acesta nu e cazul.

În această privinţă un exemplu numai vă voi da: impozitele puse asupra lucrătorilor manuali şi intelectuali. Este un non sens chiar perceperea de biruri asupra diurnelor – şi nu vorbesc despre diurnele parlamentare, ci de diurne în general. Credem că recompensa pentru un anume fel de prestare de serviciu nu constituie în realitate un venit, căci diurna, de foarte multe ori, este absorbită în totalitatea ei şi sunt chiar cazuri când aceşti muncitori vor plăti mai mult decât legea singură o cere. Pe când toţi ceilalţi contribuabili se evaluează ei singuri sau sunt evaluaţi în mod aproximativ, pentru muncitori şi funcţionari există date precise, care sunt date de patron sau de stat, pe când, mai departe, ceilalţi contribuabili pot alege timpul oportun pentru plata impozitelor, pentru ce poate să fie dator funcţionarul şi muncitorul ca să plătească, căci patronul vrea, iar nu când funcţionarul sau muncitorul vrea. Mai departe se poate întâmpla că lucrătorul are trei, patru luni de ocupaţie şi primeşte lunar 2 000 de lei. Patronul lui îi plăteşte

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

salariul după cedula[34] F, adică 300 de lei îi reține din aceşti 8 000 de lei, dar el este fără ocupație, aşa că anual el ar fi avut mai puțin decât 9 000, care sunt prevăzuți după cedula F şi el a plătit în adevăr 300. După teoria aceasta, cazul e foarte clar. Dacă muncitorul sau funcționarul a plătit statului pe nedrept, dacă vine la perceptor îl dă afară şi dacă merge la jandarm va fi bătut şi după aceea va veni şi d-l Argetoianu şi-l va aresta că e bolşevist pentru că cere bani de la stat. Aceasta e foarte clar. Până acum nu, dar este de aşteptat. Dacă cedula A şi B întinde o progresiune foarte mică, prea puțină după părerea mea, dar întinde o progresiune, această cedulă a salariilor nu o face, încât înseamnă, de fapt, răsturnarea lor în folosul aceluia care are venituri mai mari. Noi suntem pentru fixarea minimului necesar de existență şi cerem ca acest minimum necesar să se ridice cu mult mai mult şi ca impozitul fixat să progreseze la început într-un mod lent şi să se compenseze la veniturile mai mari.

Nicolae Titulescu, ministru de Finanțe: Care este minimul de existență după d-voastră?

Iacob Pistiner: Eu susțin că este două mii de lei pe lună. [...] Cu toate că trebuie să mă exprim într-un mod foarte restrâns în momentul actual, se poate întâmpla ca un orator care face la discuția generală o propunere să fie arestat înainte de a-i veni rândul să dezvolte această propunere la direcția specială. Acest lucru se poate întâmpla în momentul actual. Noi ne facem datoria să ratăm propuneri pozitive şi, în principiu, suntem de părere că fiecare partid care e reprezentat în Cameră are datoria să spună ce vrea să facă dacă ar fi la putere. Din acest punct de vedere eu cred că datoria noastră este tocmai să facem propuneri pozitive la discuția generală. Încheind, voi constata că, cu toată necesitatea impozitului asupra venitului şi asupra averilor, economia capitalistă a intrat deja într-o fază unde nu numai statul român, dar niciun stat nu-şi poate acoperi deficitul numai prin impozite. Statul trebuie să ia parte în mod activ la producția țării, trebuie să naționalizeze mijloacele de producție şi această cale trebuie să fie luată de către România.

Şedința Adunării Deputaților din 18 iulie 1921[35]

Onorată Cameră, d-lor deputați, dacă ne-am mulțumit până acum de a lua atitudine față de legile bugetare numai prin nişte declarații, cauza era fiindcă guvernul ne-a tot amânat, promițându-ne că va veni cu bugetul. Ceea ce legea bugetară a realizat înainte de toate este o micşorare a lefurilor funcționarilor pentru unele ținuturi, care se efectuează sub titlul de încadrare. Nu este mai puțin adevărat că, în cele din urmă, s-a promis o rectificare, dar însăşi încercarea este semnificativă pentru spiritul guvernului. Este un fapt neîndoios că scumpetea creşte din zi în zi şi aceasta numai din cauza incapacității şi lipsei de bunăvoință a guvernului de a

[34] Cedulă – adeverință, chitanță; rubrică în condica birurilor. Cf. Ion Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, Bucureşti – Chişinău, Editura Litera Internațional, 2006, p. 1 550.

[35] D.A.D., M.O., nr. 152, 8 martie 1922, p. 4090–4094.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

aduce o ameliorare. În această ţară, atât de bogată în cereale, oraşele rămân săptămâni întregi fără pâine; abundenţa noastră în păduri este uimitoare, totuşi a trebuit să degerăm. Pe de o parte se prăpădesc cantităţi de cărbuni, fără folos, şi pe de altă parte, multe industrii stagnează din cauza lipsei de cărbuni. Pe de o parte guvernul se consultă cum să remedieze şomajul, iar pe de altă parte, se dovedeşte că acest şomaj se datoreşte faptului că statul nu-şi achită datoriile către industriaşi şi lucrători. În acest mod am intrat într-un cerc vicios, din care nu mai găsim ieşire.

Şi acum e vorba să facem economii! Dar de unde să începem? La muncitori? La funcţionari? Crede cineva că în felul acesta va putea să deştepte dorul de muncă? Oameni flămânzi şi care ştiu că şi familiile lor acasă flămânzesc nu pot avea nici gândul, nici dorul de muncă. A fost odată un timp când statul burghez a văzut în funcţionarii săi un ajutor şi un sprijin. Acest timp a trecut. Astăzi îi consideră numai ca pe nişte sclavi plătiţi şi îi tratează ca atare întocmai ca un întreprinzător brutal. Ba şi mai brutal ca acesta, pentru că puterea lui i se pare nemărginită. Şi apoi se miră când aceşti sclavi se opun, se revoltă! Toate îşi au limitele lor. Dar aceasta constituie o miopie a guvernelor burgheze, fiindcă, în realitate, ele pierd prin acest sistem de exploatare a maselor mai mult decât ar putea să piardă dacă ar feri – în măsura în care aceasta se poate aştepta de la o societate burgheză – pe funcţionari şi muncitorii lor de foame şi mizerie.

Cunosc viaţa funcţionarilor publici la noi în Bucovina şi văd cum situaţia lor se înrăutăţeşte din zi în zi. Schimbarea coroanelor în lei, prin care posesorii de numerar au câştigat averi, a fost în detrimentul lor[36]. Luni întregi ei au trebuit să se roage, să cerşească ca să li se admită sporul de scumpete, care li se promisese de nenumărate ori, sporuri care de mult nu mai sunt în proporţie cu scumpetea reală. I-a tot purtat cu vorba pe aceşti funcţionari, promiţându-le multe şi mărunte, pentru ca la urmă să li se mai ia din ce au avut. Aceasta, însă, din călcare de drepturi cinstit câştigate, cu preţul anilor pierduţi în robie şi în foame, pe deasupra pagubelor materiale. Funcţionarii poştali, care au un serviciu aşa de greu, trebuie să se mulţumească şi azi cu nişte lefuri şi salarii atât de minime, încât nu li se ajunge nici pentru a muri. Ceferiştii, cu o răspundere atât de enormă în serviciul lor, lucrează încă şi astăzi cu nişte salarii neîndestulătoare nici pentru potolirea foamei; ei fac mereu muncă silnică. Şi astfel merge în toate categoriile. Când se îmbolnăveşte cineva, atunci primeşte numai o mică fracţiune din salariul ce i se cuvine. Şi în acest mod, cu un asemenea tratament, credeţi că veţi putea face din slujitorii

[36] Situaţii similare sunt prezentate şi de către deputatul Toma Dragu, în interpelarea susţinută în şedinţa Adunării Deputaţilor din 23 iulie 1920, care face referiri la comunicarea lui Iacob Pistiner, prezentată în aceeaşi şedinţă: „Tovarăşul deputat Pistiner are un caz identic [anterior, deputatul s-a referit la un caz din Transilvania, unde autorităţile au adunat argintul de la particulari, dându-li-se în schimb coroane – cazul unui cetăţean păgubit de stat şi bătut] petrecut în Bucovina. Funcţionarii de acolo, poliţia de Siguranţă, pentru care d-voastre înscrieţi în bugetul statului 700 milioane lei anual, bagă mâna pe faţă în buzunarul particularilor, îi jefuiesc, ca în Transilvania”. Cf. D.A.D., M.O., nr. 27, 27 iulie 1920, p. 471.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

statului partizani ai acestui stat? În loc ca statul, ca şi în alte ţări, să servească ca model pentru antreprenorii particulari, în privinţa plăţii, a îngrijirii şi a condiţiilor generale de muncă, la noi e dimpotrivă. Statul e exploatatorul cel mai nemilos.

Într-o serie de propuneri, expuse în şedinţele Comisiei bugetare, mi-am dat [cu] părerea [despre] ce e de făcut. Am adus la cunoştinţă cererile funcţionarilor. Or, aceşti funcţionari nu sunt revoluţionari. Sunt oameni care azi încep adunările lor cu strigătul „Trăiască Regele!”. Sunt oameni care cred că strigându-şi durerile şi foamea în văzduh, arătându-şi hainele lor de mult zdrenţuite în public, vor găsi ascultare, vor face pe d-nii guvernanţi să se ocupe puţin şi de dânşii. Aceasta, însă, nu este cazul. Şi, aşadar, d-lor, noi nu suntem aceia care îndemnăm pe funcţionari la revoluţie, ci d-voastră faceţi asta, zădărnicind speranţele lor şi mărind din ce în ce mai mult mizeria lor.

Acum, tocmai când acest stat are nevoie de consolidare, dacă vrea să existe, acum când depinde de funcţionarii şi muncitorii săi, tocmai acum îi aduceţi la disperare? În loc să ascultaţi păsurile, cererile lor atât de îndreptăţite, îi ţineţi sub baionete? Ca şi cum ordinea la Căile Ferate cu baioneta s-ar putea face! În toate statele, chiar şi la mult încercata noastră vecină Polonia, care de la 1914 încoace n-a încetat de a fi teatrul celor mai însângerate lupte şi care n-a avut un stat vechi existent, în jurul căruia să se grupeze, totuşi serviciul ei de transport şi comunicaţie funcţionează în bună regulă. Numai la noi nu! Că aceasta nu e vina muncitorilor este evident, căci în statele învecinate serviciul Căilor Ferate şi al Poştelor e ţinut în bună regulă chiar de [către] colegii acestei muncitorimi. Este, deci, numai vina guvernului, care nu este capabil măcar de a concepe aceste probleme.

În această Adunare aud vorbindu-se mereu de Schuller. Nu ştiu şi nici nu mă interesează să ştiu dacă acest unic Schuller are o legătură legală sau ilegală cu membri de-ai guvernului. Ceea ce văd şi ştiu este faptul că spiritul acestui Schuller – şi orice naţiune îşi are „şulerii” ei – îşi face apariţia în toate legile guvernului. Or, aceşti „şuleri” nu sunt indivizi, nu sunt persoane anumite, aceşti „şuleri” au devenit un sistem, sistemul acaparării capitaliste, al câştigului nelimitat; este goana după îmbogăţirea repede şi cu orice preţ, este specula neînfrânată şi fără scrupule.

Capitalismul a existat şi înainte de război şi războiul este copilul capitalismului; el s-a născut din capitalism, ca o consecinţă firească. Capitalismul a fost totdeauna sângeros şi urât, dar până la izbucnirea războiului a mai ştiu să păstreze o oarecare pudoare; caută să-şi justifice metoda prin motive de ordin moral şi economic. S-a dat o tencuială nouă zidurilor clădirilor care constituie capitalismul. S-au pus perdeluţe frumoase la ferestre, ca lumea să nu vadă ce se petrece înlăuntrul acestei clădiri. Acum s-a isprăvit. Astăzi, orice aparenţă de pudoare măcar a încetat! Spiritul noilor capitalişti ai societăţii capitaliste este spiritul lui Schuller. Dacă altădată s-a vorbit de o reformă agrară, atunci s-a avut în vedere o faptă revoluţionară în interesul ţărănimii. Astăzi, însă, această reformă reprezintă, în parte, o afacere pentru marii latifundiari şi, în parte, un proces pentru desfeudalizarea pământului. S-au făcut legi ale chiriilor pentru protejarea chiriaşilor şi s-a spus:

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

dacă cineva posedă o casă de mai înainte, nu are dreptul să ceară o chirie mai mare ca înainte. O casă nu este un obiect de speculă, ci se poate considera cel mult ca un depozit pus la Casa de Economie. Să fie mulțumit că cel puțin averea sa nu e depreciată, cum e cazul celor care au bani depuşi la Casa de Economie. Şi acum vine guvernul şi spune: veți plăti întreit chiriile de până acum. Acesta este spiritul lui Schuller; aceasta este adevărata legătură între d-voastră şi „şuleri", pe care nu o puteți nega. D-voastră sancționați specula, legalizați camăta! Căci e curată camătă să scoți dintr-un capital de 100 000 [de] lei dobânzi ca şi când ar fi un capital de 300 000 [de] lei.

Într-un timp în care se caută în toate statele de a se asigura locuitorilor dreptul elementar al omului civilizat de a ocupa o locuință, într-un asemenea timp d-voastre ne veniți cu legi care înseamnă pentru noi, ca să mă exprim moderat, un regres? În toate țările culturale, statul demult a început să clădească, pentru că particularii, din cauza lipsei de numerar ce domneşte actualmente, nu dispun de mijloace pentru a-şi clădi case. Aici ne consfătuim asupra unor imperfecțiuni, după cum este şi legea chiriilor o imperfecțiune. Sunt sigur că nici aici nu e mai bine ca la noi, în Bucovina, unde familii se plimbă luni întregi din casă în casă, fără a se putea găsi adăpost. Am avut o lege a chiriilor, care nu era tocmai rea, ea a fost, însă, înrăutățită de către centrală. Mai mult, ne mai vin mereu ordine noi, cu scopul de a proteja tocmai pe cei mai bogați. Băncile ocupă un număr de locuințe pentru dânsele şi noi nu avem nicio putere față de ele. Vă închipuiți oare că, dacă veniți cu asemenea legi, cu biruri asupra veniturilor mici, funcționarii şi muncitorii vor accepta aceste legi ca trimise de la Dumnezeu? Puteți interzice greva de zece ori, puteți militariza tot, în zadar, căci foamea este un suveran mai mare decât guvernul cel mai despotic şi brutal, iar impunând pe funcționari şi muncitori să plătească noile biruri, atunci vă veți trezi în fața unor noi cereri de sporiri de salarii din partea acestor funcționari şi muncitori. La aceasta să vă gândiți de pe acum!

Pe lângă spiritul lui Schuller mai domneşte un alt spirit în guvernul nostru, spiritul militarist. Privit în mod superficial, acesta se trage încă din timpul războiului. Dar nu e totul. România, adică România cea nouă, trece de abia acum prin faza de transformare dintr-un stat feudal într-un stat capitalist şi pentru aceasta are nevoie de ajutorul militarismului. Aceasta a dat naştere la legile excepționale dirijate contra muncitorilor, sub masca de legi muncitoreşti şi care dau înapoi noile provincii cu decenii în urmă. Burghezia în nesaț, în voracitatea sa, vrea să înghită, să devoreze tot, apucă cu lăcomie ce-i vine în cale, dar în curând o să-şi strice stomacul, căci altceva e când exploatarea muncii omeneşti şi acumularea capitalului are loc într-o perioadă universală a ordinii sociale capitaliste şi altceva este când acest lucru se întâmplă într-un singur stat, care e situat în mijlocul altor țări penetrate de capitalism. Tot aşa cum un stat, o comunitate socialistă, nu s-ar putea menține în mijlocul unor state capitaliste, tot aşa este imposibil ca un stat care se află situat în mijlocul Europei supra dezvoltate să mai lucreze şi astăzi cu învechitele metode de altădată. Acest lucru e imposibil din cauză că influențarea reciprocă a țărilor, legăturile

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

dintre state sunt indisolubile. Pentru a putea, totuşi, întrebuința câtva timp vechile metode ale capitalismului în față, burghezia în leagăn solicită ajutorul militarismului cu riscul chiar de a fi silită de a-şi împărtăşi domnia cu acest militarism. Şi astfel ne este dat să vedem tragi-comedia că în această țară încep constrângerile capitalismului străvechi şi răscopt, într-un stadiu când el se dezvoltă liber independent de legea liberei concurențe şi de bunăvoința muncitorilor.

Statul burghez nu mai poate ieşi din încurcăturile, contrazicerile şi contrastele ce compun întreaga noastră viață publică. Lumea se indignează – Camera nu mai lucrează şi nu vede cauzele adânci ale acestei stări de inactivitate. Guvernul încearcă, ca nişte diletanți, ba aici, ba acolo, ba cu un lucru, ba cu altul, când cu Curtea Marțială, când cu Siguranța, când cu autoritățile administrative, se numesc comisii şi se dizolvă, secretari generali se văd transformați în nişte directori generali şi cu aceste jucării copilăreşti guvernanții cred că vor putea deveni stăpânii situației, vor putea învinge dificultățile administrative. Noi, care privim lucrurile dintr-un punct de vedere mai înalt, noi care, deocamdată, rămânem pasivi în acest conflict, noi ştim prea bine – cauzele lucrurilor ce se petrec trebuie să le căutăm cu mult mai adânc.

Şi dacă vorbim de d-nii guvernanți, nu avem în vedere guvernul, întâmplător astăzi la cârmă. E posibil că un alt guvern să numere între membrii săi un ministru de Interne mai amabil şi un ministru de Comunicație care nu se mărgineşte numai la semnarea actelor ce i se supun, zicem că e posibil, însă, nu sigur. Sigur este că niciun guvern burghez nu va reuşi să rezolve dificultățile interne, căci aici e vorba de o criză a statului burghez însuşi, a societății burgheze în genere. Aceasta nu înseamnă, însă, că orice guvern burghez trebuie să fie aşa de reacționar ca cel actual. Poate să ne vină unul care, din nefericire, să fie şi mai reacționar, care să fie, ca să mă exprim aşa, conştient reacționar, înzestrat cu un deosebit talent reacționar, dar poate să ne vină şi unul care să țină seama de tendințele şi împrejurările momentului până la un anumit grad. Bineînțeles, numai până la un anumit grad. Guvernul actual, însă, caută să-şi ascundă incapacitatea sa sub mantaua reacțiunii. El ne-a adus, ca o ultimă inovație, starea excepțională şi cenzura. În ultimul timp, s-a luat chiar măsura de a nu mai lăsa să intre în țară niciun ziar social-democrat. Întocmai ca şi când, prin asemenea măsuri, ar putea să oprească spiritul vremii ca să-şi facă drumul!

Dacă în comisie am făcut o serie de propuneri, tinzând la o îmbunătățire a situației funcționarilor de stat, dacă noi, social-democrații, facem propuneri pentru îmbunătățirea legilor existente oricând şi oriunde, aceasta nu o facem în scopuri de a produce agitație, cum crede d-l [D. R] Ioanițescu, care nu e în stare de a face distincție între „de a face politică” şi „de a forma un partid politic”, noi vrem ca aceste ameliorări să se adopte în interesul poporului muncitor, ca situația lui să se îmbunătățească, să se uşureze. Noi vrem ca omenirea muncitoare să trăiască mai bine chiar de pe acum în societatea capitalistă de azi, pe cât e posibil natural, ca ei să-i îmbunătățească soarta într-o asemenea societate, căci nu este adevărat că trebuie să le meargă atunci rău, după cum le merge în țara noastră.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

Clasa conducătoare de la noi îşi închipuie că a făcut cine ştie ce ispravă mare, că a dat dovadă de mare democraţie dacă a contribuit la instalarea societăţii capitaliste în locul sistemului oligarhico-feudal de până acum. Tot meritul ei constă că sunt urmaşii părinţilor lor, şi nici măcar urmaşii prea talentaţi, căci ei îndeplinesc numai obligaţiile fireşti impuse de timpul lor, şi aceasta numai imitând faptele ce se petrec aiurea în mod automat. Şi dacă ne numiţi antinaţionalişti, în mod greşit, căci internaţionalism nu este antinaţionalism, atunci d-voastră sunteţi antinaţionali în cel mai rău sens al cuvântului, căci toate proiectele d-voastre de legi sunt copiate după cele străine şi unicul lucru naţional ce l-aţi inovat este instituţia. Noi cerem să ne acceptaţi propunerile. Iar dacă nu o faceţi prin aceasta, faceţi agitaţie pentru noi. Noi vă arătăm numai calea evoluţiei liniştite; dacă nu veţi merge pe acest drum, atunci nu trebuie să aruncaţi asupra noastră răspunderea evenimentelor viitoare. Aceasta o spunem numai pentru că, cu ocazia certei noastre cu bolşevicii, s-au vorbit atâta pe seama noastră, atribuindu-ni-se iluzia că reformele pot să aducă socialismul. Aceasta nu e părerea noastră.

Reformele pot avea efectul de a ridica clasa muncitoare din punct de vedere material şi cultural, însă niciodată nu vor putea desfiinţa antagonismul dintre clase. Lupta de clasă n-am inventat-o noi. N-aveţi decât să aruncaţi o privire în istorie şi veţi vedea că şi societatea burgheză este produsul Revoluţiei Franceze, actul politic care a încheiat lupta de clasă dintre feudalism şi burghezie. Între noi şi bolşevici există mari deosebiri de păreri asupra metodelor şi a drumului care duce la socialism. Totuşi, bucuria d-voastre răutăcioasă, din cauza sciziunii ce s-a produs în mişcarea muncitorească, nu va dura mult timp. Tocmai persecuţiile în curs vor aduce o reunire în clasa muncitoare, care se va convinge că munca noastră liniştită şi sistematică o va aduce încet, dar sigur, spre ţintă. D-voastre credeţi că prin aceste persecuţii veţi putea opri statornicirea unei ordini noi. Fără să fi avut o revoluţie în această ţară, avem de îndurat toate spaimele contrarevoluţiei, ale terorii albe. Prin faptele d-voastre ne dovediţi [următoarele]: Constituţia rămâne în picioare numai atâta timp şi întrucât ea convine clasei stăpânitoare. Este deja semnificativ că aici, în Cameră, domneşte de luni de zile starea excepţională, astfel încât excepţia a devenit regulă. Acelaşi lucru cu libertatea presei, care se respectă numai faţă de presa capitalistă, pe când nouă ni se cenzurează până şi criticile pe care le aducem proiectelor de lege. Cenzura este întotdeauna stupidă şi răutăcioasă, dar chiar stupiditatea şi răutatea trebuie să aibă o margine. Contrar tratatelor de pace, oamenii care au dreptul la cetăţenie română sunt izgoniţi din ţară, pe câtă vreme alţii, care renunţă de bună voie la acest drept şi vor să emigreze, trebuie să aştepte luni de zile până ce li se dau paşapoartele. În conformitate cu hotărârile Tratatului de Pace, toţi austriecii şi ungurii care, în momentul unirii, au avut domiciliu permanent în Bucovina, în mod automat au devenit cetăţeni români. Cu toate acestea, unele autorităţi din Bucovina recunosc numai acele persoane ca cetăţeni români care sunt născute în Bucovina sau au căpătat indigenatul. Toţi ceilalţi sunt consideraţi ca supuşi numai, iar nu şi ca cetăţeni. Localurile uniunilor muncitoreşti

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

sunt mereu menţinute închise, iar în locul unei amnistii radicale, nu vedem decât comutări de pedepse. Şi astfel constatăm că: fie că prelungiţi starea excepţională sau nu, clasa muncitoare trăieşte, de fapt, într-o veşnică stare excepţională. Vina acestei stări [de lucruri] nu o poartă guvernul întâmplător de la cârmă, ci ordinea socială pe care o reprezintă.

Nu este o simplă întâmplare că în dosul fiecărui partid burghez se ascunde o bancă. Băncile sunt sufletul ordinii economice capitaliste şi dacă astăzi Banca Românească, Banca Ţărănească şi Banca Marmorosch Blank se combat între ele, mâine, când va fi vorba să lupte contra clasei muncitoare, se vor uni toate. Şi dacă d-l ministru de Externe [Take Ionescu] s-a exprimat aici că din ţările din Orient, România este ţara unde minorităţilor le merge cel mai bine, atunci are dreptate şi ar fi putut să includă şi Polonia în aceste state, însă este oare ambiţia României să rămână un stat oriental? Noi, cei din noile provincii, nu vrem să fim orientalizaţi, noi vrem ca România căreia îi aparţinem noi să nu rămână un stat balcanic, ci să devină un stat european. De aceea noi măsurăm lucrurile cu altă măsură şi cerem ca să înceteze, în fine, acea concepţie, cum că li s-ar face minorităţilor o pomană dacă în teorie sunt tratate egal cu ceilalţi locuitori ai ţării. Minorităţile nu au drept de a fi considerate ca cetăţeni neaoşi ai ţării şi trataţi ca atare. Şi pentru aceasta e nevoie ca să fie reprezentaţi în toate corporaţiile şi instituţiile, în proporţie cu adevărata lor forţă, ca să-şi rezolve în mod autonom toate chestiile lor culturale şi ca să aibă şcolile lor proprii. Aceasta este egalizarea. De fapt, nu s-a ţinut cont nici măcar de Tratatul de Pace, căci ceea ce funcţionează sub marca de fabrică a unui corp didactic naţional este o monstruozitate pedagogică prin care în special naţiunii evreieşti i se răpeşte dreptul de a avea şcolile ei naţionale.

Şi, în acelaşi fel după cum se tratează naţiunile, sunt tratate şi provinciile. Am mai vorbit o dată în această chestie şi nu pot decât să repet că o unificare mecanică are darul de a opri unirea mai mult în loc să o avanseze. Şi mai repet că prin unificare nu trebuie să înţelegem aplicarea legilor şi [a] metodelor din Regat asupra tuturor provinciilor, după cum se practică acum. Aceasta nu înseamnă unificarea dacă, de pildă, un oarecare domn Petrescu e numit ca şef al Direcţiunii de Finanţe în Bucovina, care debutează prin a scoate la pensie unii funcţionari vechi şi rutinaţi, iar pe alţii, tot aşa, îi trimite în nişte posturi ridicole şi în urmă ia toate actele existente, le azvârle în pod şi astfel dăunează statul cu multe milioane de biruri neplătite. Dacă vă mai spun că activitatea acestui domn Petrescu a fost criticată în multe articole de jurnale, atunci puteţi vedea şi înţelege frica de unificare de acest fel care domneşte. Dacă înainte funcţionarii au fost pensionaţi, atunci au ştiut că, după o viaţă tot aşa de bogată în muncă ca şi în privaţiuni, acum cel puţin vor fi feriţi de foame. Actualmente, însă, pensionarii sunt expuşi celei mai îngrozitoare mizerii, şi dacă d-l ministru al Finanţelor [Nicolae Titulescu] vrea să facă o operă într-adevăr valoroasă, atunci ar trebui să scoată o lege a pensiilor de urgenţă, prin care pensionarii să fie feriţi de foame. În conexiune cu aceasta, trebuie să vă amintesc şi de invalizii şi celelalte victime ale războiului. Pe câtă vreme în biroul central sunt automobile, aceşti nenorociţi sunt lipsiţi de proteze.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

Prin desființarea oficiilor județene (Bezirksämter), aceşti invalizi nu mai au unde să se ducă ca să ceară sfat şi concurs, care odinioară le-a fost dat de [către] aceste oficii. Căci nu putem să cerem ca cercul de recrutare să se ocupe şi de ei.

O altă plângere foarte serioasă, pe care trebuie să o fac, este bătaia din partea jandarmilor. Trebuie să admit că [şi] comandantul garnizoanei din Cernăuți este destul de sever cu jandarmii care bat populația şi că aceasta e protejată de dânsul. Şi trebuie să vă spun că se va mai întâmpla o nenorocire, căci populația noastră nu este obişnuită cu o asemenea purtare şi nici nu o va mai suporta mult timp.

Însă n-avem să ne plângem numai de samavolnicie, absolutism şi persecuții fără margini față de muncitori, ne plângem că mica noastră industrie e cu desăvârşire sugrumată, nimicită. În stațiunile de gară sunt depuse lemne pentru sute de milioane şi nu pot fi încărcate. Cu toate că antreprenorii au posibilități de vânzări şi câştiguri strălucite, totuşi vor să concedieze muncitorii şi să-şi constrângă industriile la minimum, pentru că nu mai dispun de loc pentru depozitarea mărfurilor. Şi aşa este cu totul şi orişice.

Dezorganizația în viața publică omoară economia noastră şi dacă mai rămâne ceva, aceasta se nimiceşte de către sistemul vamal şi suntem greu loviți în orice ramură şi în toate de dările şi impozitele indirecte. Îngrijirea socială se menține numai în baza unor venituri întâmplătoare, timbre, în loc să dispună de sume fixe. Ne-ar interesa foarte mult să vedem o socoteală a acestor venituri şi cum au fost întrebuințate. Ceea ce am putut afla până acum este că medicamentele trimise de către Ministerul Muncii pentru Casa de ajutor a bolnavilor sunt cu mult mai scumpe decât cele cumpărate din comerț. În asemenea împrejurări nu este de mirare că populația se sfiieşte de îngrijirea şi ajutorarea statului, care este lucrul cel mai firesc. Sfiala aceasta devine mai mare acum, când circulă atâtea zvonuri asupra celor petrecute la aprovizionare. Îmi închipui în ce hal trebuie să fie acest serviciu, că ați găsit necesar să arestați cinci deputați pentru a deturna atenția publică de acolo.

Acum, câteva cuvinte relativ la bugetul însuşi. El este, bineînțeles, bugetul unui stat de clase şi de aceea noi, social-democrații, îl dezaprobăm. Îl dezaprobăm în special pentru că este bugetul unui guvern a cărui notă dominantă este nimicirea tuturor libertăților constituționale şi a mişcării muncitoreşti. Dar, abstracție făcând de toate acestea, trebuie să-l declinăm din cauza construcției sale financiare. Dacă este semnificativ că mijloacele pentru ajutorarea socială provin din nişte timbre şi din biruri din comunicație, aceasta devine şi mai dubios prin faptul că aceste cheltuieli s-au redus mult. Un stat modern, chiar dacă e capitalist, trebuie să-şi întrebuințeze cea mai mare parte a veniturilor sale pentru şcoală şi alte scopuri sociale. La noi tocmai aceste două ramuri ale administrației sunt tratate cu mai multă vitregie. Cheltuielile pentru siguranță au ajuns la o cifră fantastică, cu toate că această instituție se potriveşte mai mult pentru un stat oriental despotic, decât pentru un stat capitalist. Această instituție a devenit de mult un stat în stat, care nu salvgardează siguranța statului, ci îşi întinde spionajul până şi în intimitatea vieții particulare şi care inventează crime când nu le găseşte. Cât timp va ființa această

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)

instituție, nu poate fi vorba măcar că [această] Constituție există pentru individ. Căci siguranța stă în practică deasupra Constituției şi [a] legii.

Această instituție trebuie desființată şi, în schimb, trebuie organizată poliția. Tot aşa şi serviciul sanitar trebuie cu totul reorganizat. Cu cât o țară este mai necivilizată, cu atât necesită mai mulți medici şi spitale. Starea de azi este o stare imposibilă. Iar dacă ministrul Finanțelor [Nicole Titulescu] crede că cine ştie ce ispravă a făcut că a acoperit cheltuielile publice, atunci se face ridicol. Atunci bugetul a devenit un buget fictiv, căci suprimările nu pot dăinui. Eu înțeleg intențiile ministrului de Finanțe. El vrea să o sfârşească cu o gospodărie îndatorată. Acest lucru e bun; nu trebuie, însă, să se facă în contul sănătății publice. Nu se poate admite să se suprime cheltuielile pentru combaterea tuberculozei, a pelagrei şi a sifilisului, fără altele, cum se face la noi. Aceasta e o greşeală chiar din punct de vedere economic, căci bolnavii vor costa mai mult decât prevenirea bolilor.

Problema se înfățişează astfel: industrializarea țării trebuie sprijinită, fără a micşora satisfacerea imediată a celor mai iminente nevoi. Însă ce se întâmplă? Articolele de primă necesitate sunt impuse de nişte taxe vamale enorme şi, pe de altă parte, importul articolelor de lux în imense cantități se admit mai departe. Ați venit cu un nou tarif vamal, care scumpeşte şi mai mult viața, anume zahărul. Prețul e de şase lei, iar taxa vamală de şase lei; zahărul nu e un lux. Dacă am hotărât o lege pentru construcție, tariful vamal împiedică refacerea țării. Ați impus cu taxe mari fierul. [...] Iar fier lipseşte. Speculanții particulari şi o politică financiară greşită se completează unii pe alții şi contribuie la scumpetea mereu crescândă şi la deprecierea leului nostru. De o organizare a exportului, o eliminare a speculanților, de o mărire a monopolurilor statului, nici vorbă nu poate fi de toate acestea.

Deci tabloul care ni se prezintă este următorul: în politică – reacțiune; în economie – prăbuşirea; din punct de vedere cultural – creşterea criminalității. Acesta, d-lor, acesta este bilanțul guvernului d-voastră! Mulți, foarte mulți, nu înțeleg rostul mişcării muncitoreşti şi de aceea, fără ca după clasa socială căreia îi aparțin să aibă un drept pentru aceasta, o întâmpină cu ură. Ei trebuie să înțeleagă că masele, chiar în România, trebuie să înceteze de a fi instrumentate fără voință şi fără gândire. Aceasta este ceva nou în istoria României, dar aceasta este şi garanția că o Românie nouă va fi creată, care va adăposti în granițele sale, în locul reacțiunii, a prăbuşirii şi analfabetismului, libertate, civilizație, avuție.

D-voastră vă iritați când se vorbeşte de luptele de clasă şi nu recunoaşteți că este cea mai înaltă idee morală care activează aceste lupte de clasă. Şi în fața reacțiunii mondiale şi a reacțiunii din țara noastră în special, închei cu cuvintele pe care nemuritorul [Jean] Jaurès le-a exclamat în catedrala de la Basel: „Noi reprezentăm toate forțele morale din lume, iar dacă odată va suna ceasul tragic când ar trebui să ne sacrificăm pe noi înşine, această idee ar trebui să ne întărească şi să ne sprijinească. Nu numai din vârful buzelor noastre, nu, din adâncul sufletului o spunem azi, suntem gata pentru orice sacrificiu!”. Aceasta este ceea ce trebuie să zicem astăzi şi de aceea e numai firesc că votăm în contra bugetului.

BDD-A32712 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:01 UTC)